

GLOBALIZAREA ȘI INTEGRAREA ÎN ECONOMIA EUROPEANĂ

LECTOR UNIV.DR. RÎNDAȘU VENERA
UNIVERSITATEA „EFTIMIE MURGU „, REȘIȚA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE și ADMINISTRATIVE

ABSTRACT:

The globalization of markets presents continual opportunities and challenges for marketers. As targeted consumers in worldwide markets become more accustomed to products and marketing activities from foreign rivals, there is a growing interest in understanding the factors related to their evaluations of and preferences for attributes associated with foreign producers.

Fenomenul globalizării este o etapă viitoare a procesului general de dezvoltare politico – economică și cultură a omenirii. Pentru moment este dificil să vorbim cu oarecare certitudine despre efectele de lungă durată ale procesului de globalizare asupra comunității internaționale, dar chiar și acum, este clar că procesul de globalizare are atât un impact pozitiv, cât și unul negativ. Partea pozitivă a acestui proces este că va spori interacțiunea dintre țări, care la rândul ei deschide noi posibilități pentru dezvoltarea civilizației umane, îndeosebi în sfera economică, intensificarea schimburilor comerciale, investiționale și tehnologice între diferite regiuni, facilitarea contactelor interumane, familiarizarea cu culturile altor popoare sunt cu siguranță benefice pentru omenire. Totuși partea negativă a globalizării constă în creșterea interdependenței în relațiile internaționale, care aduc noi aspecte de noțiunii de “securitate națională și internațională”

Tendențele de globalizare se manifestă în economia mondială pe mai multe planuri: al integrării sistemului internațional de producție, al integrării unor piețe de mărfuri sau servicii (ca de pildă piața financiară) al convergenței politicilor economice ale economiilor naționale. Ele presupun ca și componente esențiale extinderea internaționalizării producției și a piețelor în economia mondială și simultan extinderea transnaționalizării de tip global. Fenomenul de globalizare potențează și mai mult rolul informației ca resursă decisivă a dezvoltării economice în etapa actuală.

Trebuie, de la început precizată importanța activității transnaționale pentru țările în tranziție. Fără a fetișiza rolul acestora (având deci în vedere atât efectele pozitive cât și pe cele potențial negative ale activității lor) trebuie spus că logica acțiunii lor în plan global va avea indirect implicații și pentru țările în tranziție¹.

Mai întâi este de punctat faptul că în această primă perioadă a tranziției, motivația primă a implantărilor societăților transnaționale (STN) în economiile foste comuniste a fost aceea de câștigare a piețelor naționale, eventual a celor subregionale sau regionale. Trecerea acestora la o strategie globală de afaceri care să includă filialele din țările în tranziție va depinde de mai multe evoluții. În primul rând, consolidarea economiei de piață și însănătoșirea mediului economic în aceste țări vor avea influență decisivă. Accentuarea relațiilor economice cu țările vest – europene (prin desăvârșirea asocierii sau prin inițierea aderării la Uniunea Europeană), va da, de asemenea, un semnal pozitiv societăților transnaționale. Echilibrele politico – militare și economice regionale vor conta în calculele societăților transnaționale. Opțiunea eventuală a societăților transnaționale de includere a țărilor în tranziție în strategiile lor globale va mai depinde de alți factori importanți precum: evoluțiile economice din regiunile preferate anterior de acestea (țările din Asia de Sud – Est, țările din America Latină), evoluția unor procese de integrare economică interregională (A.P.E.C; F.T.A.A) evoluțiile economice din țările dezvoltate, zone de concentrare a investițiilor societăților transnaționale.

---

¹ Ball A. – “Economiile în tranziție, globalizarea, regionalizare și liberalizare”, Tribuna Economică, nr. 18/1999, pg. 69-71

În ipoteza în care societățile transnaționale care s-au implantat sau se vor implanta în economiile în tranziție vor dobândi această dimensiune globală, este de presupus că procesul va avea următoarele consecințe: accentuarea concurenței interne, dar și creșterea conexiunilor cu economia mondială.

O astfel de viziune ar putea avea ca efecte negative surmontarea logicii pieței naționale, cu posibilitatea apariției unor dezechilibre pe acestea sau crearea unei economii duale sau fragmentate, în lipsa unui fenomen de atenuare a dezvoltării și a altor firme naționale de către societățile transnaționale.

Se știe că efectele globalizării pot fi constatate. Astfel, unele țări au beneficiat de acest proces, grație în special strategiilor bazate pe export și atragerea instituțiilor străine iar unele țări, în special cele mai puțin avansate, n-au reușit să profite de globalizare.

Desigur, factorii interni au contribuit la această situație, dar este evident că mediul internațional nu a fost întotdeauna propice eforturilor de dezvoltare a acestor țări. Se apreciază că globalizarea economică este o forță potențială puternică și dinamică de creștere și dezvoltare pentru exporturi, încurajând transferul de noi informații, de competențe și tehnologii și amplificând resursele financiare disponibile pentru investiții. Totodată, se estimează că globalizarea comportă riscul de marginalizare a țărilor, în special a țărilor cele mai sărace și a grupurilor cele mai vulnerabile, precum și de instabilitate, lucru ilustrat și de criza financiară și economică din Asia de Est².

Conferința de la Bangkok ce a avut în perioada 12 –19 februarie 2000, a subliniat că, dacă globalizarea este bine gestionată, ea va permite să se pună bazele unei creșteri durabile și echitabile pe scară internațională. În acest scop este necesar să se caute soluții pe bază de consens printr-un dialog deschis și direct, care să țină seama de interesele fundamentale ale tuturor.

Aceste măsuri se referă atât la promovarea unor politici interne adecvate cât și la crearea unui mediu mondial favorabil, prin întărirea cooperării economice internaționale. Pe planul *politicilor interne*, este recomandabil necesitatea realizării între altele a următoarelor obiective:

1. asigurarea democrației și a statului de drept, guvernare responsabilă și transparentă, combaterea și eliminarea corupției, respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale;
2. stabilitate macroeconomică și funcționarea eficientă a pieței naționale;
3. crearea unui mediu atractiv pentru investitorii străini și mobilizarea resurselor proprii prin sporirea economisirii interne și întărirea sectorului financiar – național;
4. liberalizarea regimului comercial național, într-o măsură compatibilă cu nevoile dezvoltării;
5. adoptarea de politici și programe de sprijinire a I.M.M. –urilor;
6. legislație eficientă privind concurență;
7. achiziționarea de tehnologii moderne;
8. dezvoltarea serviciilor de sprijinire a comerțului și în general a sectorului de servicii.

În *domeniul internațional*, se prevăd o serie de măsuri printre care:

1. ameliorarea sistemului financiar internațional, în scopul împiedicării producerii de noi crize, instituirii de mecanisme mai eficiente de gestionare a crizelor și amplificării efectelor favorabile ale acestui sistem asupra comerțului și dezvoltării;
2. întărirea mobilizării resurselor externe pentru dezvoltarea (canalizarea spre un număr mai mare de țări a fluxurilor de investiții străine, sporirea ajutorului public pentru dezvoltare, soluționarea durabilă a problemelor datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare);
3. lărgirea accesului la piețele externe pentru țările în curs de dezvoltare, întărirea capacității lor de producție și concurențiale, inclusiv prin aplicarea efectivă a tratamentului special și diferențiat în favoarea acestor țări;
4. facilitarea transferului de tehnologie în țările în curs de dezvoltare;
5. sprijinirea dezvoltării sectorului de servicii în aceste țări, în special a serviciilor care facilitează comerțul exterior, precum și promovarea comerțului electronic în țările în curs de dezvoltare.

---

² Adela V.- “Problemele globalizării în dezbaterile UNCTAD” Tribuna Economică, nr. 11/2000,pg.65-67

În prezent, câștigă teren o nouă teorie care pornește de la o premisă asemănătoare și anume aceea că fluxurile de capital privat și comerțul sunt esențiale pentru atingerea unei creșteri puternice, sustenabile și reducerea sărăciei. Se recunoaște însă faptul că societățile transnaționale care realizează majoritatea investițiilor străine și o treime din comerțul mondial au responsabilități sociale, în țările unde aplicarea legii este încă slabă. Noutatea este că se renunță la opinia eronată că piețele libere vor atrage în mod automat prosperitate în orice condiții. Chiar și Fondul Monetar Internațional avertizează că un mare grad de deschidere pentru piața mondială poate fi periculos uneori pentru dezvoltare. Se renunță până și la principiul că țările în curs de dezvoltare trebuie să-și reducă rapid barierele în calea importurilor și să scadă drastic rolul statului în economie. Înainte ca fluxul de capital străin și comerțul să genereze creșterea economică, guvernele trebuie să ofere stabilitate politică, o conducere economică sănătoasă și lucrători calificați. Spre exemplu, “tigrii asiatici” aveau aceste caracteristici când au început să exporte masiv, spre deosebire de majoritatea țărilor din America Latină și Africa³.

Transnaționalele, care au un rol esențial în globalizare, sunt invitate să participe la un program inițiat de ONU în mai 2000, numit Global Compact. Ideea de bază este că transnaționalele să fie determinate să accepte un set de principii de bază privind drepturile omului, mediul înconjurător și munca, permițând în același timp organizațiilor neguvernamentale să supravegheze respectarea lor. Până în prezent, 44 de companii au aderat la acest program printre care Nike și Shell. Există opinii, fiind vorba de fapt de o autoreglare, ca sancțiunile să fie aproape inexistente, întregul program fiind catalogat de activiștii antiglobalizare ca simple “relații publice”. Cu toate acestea, astfel de pacte încep să pună bazele unui fel de capitalism global cu reguli.

Pe măsură ce boicoturile consumatorilor și supravegherea organizațiilor neguvernamentale sporesc, companiile și investitorii lor caută realizarea unor standarde cât mai uniformizate a comportamentului lor. Regulile noii globalizări vor evolua încet, în trepte mici, prin succesiuni de reușite și eșecuri. Până acum, discuția privind globalizarea a fost dominată de extremiștii celor două tabere – antiglobaliștii convinși și adepți ai pieței libere absolute. Realitatea a demonstrat că există diferențe majore atunci când țările sunt forțate să adopte același tipar, fiind necesară o abordare mult mai nuanțată, adaptată fiecărui caz în parte.

Ideea de bază care se regăsește astăzi în politicile propuse la nivel mondial, regional sau național este cea a dezvoltării “durabile”, noțiune introdusă de raportul Brundtland, adoptat în 1998 la Conferința șefilor celor 7 mari state industrializate⁴.

Dezvoltarea durabilă, este conform raportului menționat, dezvoltarea care răspunde necesităților prezentului, fără a compromite capacitatea de a satisface necesitățile generațiilor viitoare.

Obiectivul general al dezvoltării durabile este de a găsi un optim al interacțiunii dintre patru sisteme: economic, uman, ambiental și tehnologic într-un proces dinamic și flexibil de funcționare. Din definiție rezultă cele trei elemente ce alcătuiesc împreună dezvoltarea durabilă: primul, mediul înconjurător, trebuie să fie pe deplin integrat dezvoltării economice pentru că dezvoltarea economică trebuie să lase generațiilor viitoare un “capital ecologic” cel puțin egal cu cel lăsat nouă de generațiile trecute.

Al doilea element îl reprezintă echitatea, dezechilibrele lumii contemporane participând în bună măsură la degradarea mediului deoarece sărăcia este și cauza și efect al problemelor de protecție a mediului. “Ar fi deci inutil să se încerce rezolvarea problemelor mediului fără a se înscrie într-o problemă mai vastă, care să se ocupe de cauzele profunde ale sărăciei și nedreptății care domnesc azi în lume (Raportul Brundtland)”.

Al treilea element al dezvoltării durabile îl reprezintă viitorul. Dezvoltarea durabilă impune altă scală a timpului. În timp ce întreprinderile operează sub presiunea concurenței și vizează obținerea de profituri pe termen scurt, scopul dezvoltării durabile este securitatea pe termen lung. Alături de elementele menționate, analiza conceptului de dezvoltare durabilă evidențiază și alte considerente de care trebuie să se țină seama: problemele mediului înconjurător au un caracter internațional din ce în ce mai marcant pe măsura ce amploarea fenomenelor de poluare crește; trebuie luat în considerare faptul că bunăstarea generală depinde numai de ritmul creșterii economice și de

³ Paul S. – “Reacții la globalizare”, Tribuna Economică, nr. 5/2001, pg. 73-74

⁴ Popescu D – “Dezvoltarea durabilă și protecția mediului înconjurător”, revista Marketing și management, nr.1-2/2000, pg. 82-84

calitatea acesteia; pentru satisfacerea nevoilor și pentru dezvoltare s-a admis că trebuie luat în calcul capitalul creat de om și capitalul uman, însă în prezent trebuie luat și capitalul natural prin intermediul celorlalte două.

Conferirea conceptului de dezvoltare durabilă în situația României trebuie să pornească de la următoarele premise⁵:

1. starea de tranziție a României la mecanismele pieței concurențiale și nivelul de dezvoltare economico – socială relativ scăzut față de țările dezvoltate care constituie repere, ținte și elemente de referință, îndeosebi țările membre ale Uniunii Europene cu care suntem asociați și dorim să ne integrăm;
2. existența unui stoc de capital natural valoros a cărui protecție este insuficientă;
3. insuficiența și inadecvarea cadrului juridic și instituțional la cerințele interne și externe ale dezvoltării durabile în România;
4. ca urmare a tendințelor accentuate de universalizare a științei și tehnologiei și globalizare a piețelor o serie de interese economice ambientale sau de altă natură trebuie racordate și realizate în cadrul sistemului intereselor pe plan mondial;
5. înăsprirea condițiilor de competitivitate pe plan internațional în domeniul producției de bunuri și servicii și alte domenii, precum și tendința nefavorabilă de adâncire a decalajelor economice și de altă natură între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare;
6. nivelul relativ scăzut al dezvoltării economice ca și declinul drastic al unor producții industriale poluante pot oferi o serie de avantaje potențiale României pe calea înscrieri în parametrii unei dezvoltări durabile.

Relația dintre mediu și sistemul economiei naționale este concepută după un model circular, deși inițial au fost adoptate modelele liniare. Filosofic dezvoltarea durabilă se bazează pe următoarele trei principii fundamentale:

1. stocul de resurse regenerabile nu trebuie să scadă în timp, în condițiile creșterii nivelului de trai al populației;
2. consumul de resurse neregenerabile sau de alte resurse epuizabile nou descoperite;
3. știința și progresul tehnologic acționează atât în direcția economisirii de resurse regenerabile și/sau neregenerabile cât și a substituției dintre acestea.

Aplicarea principiului eficienței economice și justiției sociale în cadrul dezvoltării durabile capătă forme foarte diferite printre care: maximizarea profitului și a efectului util, coeziunea socială și evitarea disoluției și nonexcluderii, crearea clasei de mijloc, justiția ambientală, optimizarea și/sau prevenirea poluării, principiul analizei cost – beneficiu. În funcție de domeniul avut în vedere, principiul eficienței și justiției sociale se particularizează atât ca obiective cât și ca mijloace.

Din punct de vedere economic, obiectivele dezvoltării durabile în România, indiferent de orizontul de timp la care se referă acesta vizează:

- a) menținerea la un nivel relativ înalt al P.I.B sau creșterea acestui nivel într-o structură redistributivă echitabilă și eficientă;
- b) reducerea inflației la mărimea de o cifră, știut fiind impactul entropic al acestui factor perturbator în economie și societate;
- c) creșterea gradului de ocupare a forței de muncă (măsură de autoprotecție socială) și reducerea șomajului la dimensiunile sale “naturale”.

Presiunea fenomenelor globalizării și integrării, accelerării în toate planurile a schimbării (caracteristica fundamentală a timpului), alimentării unui ciclu rapid și continuu de inovație și schimbare (prin utilizarea inteligentă a creativității informației și cunoașterii), plasării factorului uman în centrul procesului de producere a cunoașterii, creșterii cererii de cunoaștere specializată, obligă la înscrierea în coordonatele managementului modern, participativ, previzional susținând noile valori pe planul culturii și civilizației și procesele de dezvoltare durabilă apte să creeze un mediu ambiant adecvat unei evoluții normale⁶.

Adoptarea de către Consiliul Europei a “Agendei 2000”, în care pornind de la trăsătura fundamentală a economiei mondiale, respectiv evoluția rapidă spre globalizare și utilizarea tehnologiilor informației și comunicației – politicile cunoașterii (cercetarea, inovarea, educația,

⁵ Zaman Ghe. – “Dezvoltarea Durabilă – concept și metodă”, Tribuna Economică, nr. 9/2000, pg.62-65

⁶ Purcărea TH. – “Globalizare, răspuns eficient pentru consumator”, revista Marketing-Management, nr. 3/2000, pg. 155-161

formarea profesională) plasate pe baza politicilor interne ale Uniunii Europene, sunt considerate ca având o importanță excepțională în contextul tranziției spre o Europă a cunoașterii. Accesul la tehnologiile informației și capacitatea de a le utiliza în mod critic și eficient constituie o trăsătură fundamentală care diferențiază țările bogate de cele sărace în materie de cunoaștere. Aceasta în contextul în care o serie de specialiști arată că economiile producătoare de idei sunt mai inegalitare decât cele producătoare de obiecte și că trecerea de la economia de obiecte la “economia de idei” duce la dematerializarea societății moderne, impunându-se urmărirea și soluționarea inegalităților sociale sistemice și excelarea polarizării globale a producerii de cunoaștere, inegalitățile distribuției de cunoaștere devin și mai mari și vizibile.

Astăzi se simte tot mai mult nevoia identificării unor aranjamente politice și instituționale care să promoveze o mai bună integrare a politicilor comerciale, investiționale și ecologice la nivel național și internațional. Este tot mai larg recunoscută necesitatea clarificării legăturii complexe între dimensiunile economică, socială și ecologică ale dezvoltării durabile. Pentru aceasta însă trebuie revăzute provocările implicate în generarea sprijinului politic și public pentru reformele politice necesare, construind totodată sinergii între obiectivele naționale și globale. În absența unei funcționări a piețelor și a unui set de prețuri care să conducă la un echilibru optim, între economic, social și ecologic, integrarea acestor preocupări poate fi realizată doar prin acțiune colectivă și prin acordarea de asistență la nivel internațional, pentru construcția capacității umane și instituționale.

Raportul UNCTAD, prezentat la Conferința Națiunilor Unite (1992) sublinia faptul că “elaborarea de standarde internaționale pentru protecția mediului înconjurător face obiectul unei anumite urgențe și poate ajuta la prevenirea utilizării necorespunzătoare a acestor reglementări”. Înscriindu-se pe această linie, scopul în viitoarea standardizare internațională, trebuie să promoveze și să implementeze la nivel mondial elementul – cheie din conceptul dezvoltării durabile, incluzând printre altele: informarea consumatorilor și etichetarea ecologică; efectele asupra mediului înconjurător în timpul producției, distribuției, utilizării produselor, casării și reciclării; analiza ciclului de viață; “environmental auditing”. De altfel, “Agenda 2001” document adaptat la Conferința Națiunilor Unite de la Rio de Janeiro din 1992, recunoaște ca fundament al dezvoltării durabile, dilema omenirii, adică problema mediu-creștere economică, problemă ce își așteaptă soluționarea.

În acest context, managerii sunt chemați să “simtă” evoluția procesului de reducere treptată a proceselor automatizate și robotizate și producerea directă a bunurilor, extinderea conceptului și practicii personalizării produselor prin personalizarea serviciilor (legate de dotarea cu aparatură casnică, întreținere și modernizare a tehnologiilor de producție, de răscumpărare a unor autoturisme mai vechi de la client cu ocazia livrării noului model, la livrarea “gratuită” a unor aparate, plata efectuându-se doar în funcție de utilizarea lor), dezvoltarea relației personalizate cu consumatorii, clienții și salariații, exigența formării și dezvoltării unor capacități și competențe “hibride” care combină un mare număr de competențe specializate și generale, nevoia reconstrucției întreprinderilor pe bază de competență negociată, generarea prin personalizarea relațiilor umane în ansamblul lor, a spiritualizării economiilor și axiologizării societății, trecându-se astfel la “economia de idei”.

Oferirea de produse și servicii adecvate la locul și momentul potrivit, precum și la costul cel mai scăzut reprezintă una dintre finalitățile unor concepte cum este și ECR (răspuns eficient pentru consumator), considerat o adevărată revoluție culturală a industriei și comerțului, un atu pentru viitor, adaptate la sectorul distribuției de mărfuri. ECR nu este un instrument pe care îl cumperi, sau o filozofie pe care o dobândești. ECR, această nouă strategie de parteneriat producători – distribuitori – consumatori, permite realizarea obiectivului comun al minimizării costurilor, stocurilor și termenului de răspuns la o cerere a punctului de vânzare ameliorând calitatea serviciilor.

Presiunea proceselor cum sunt globalizarea, realizarea societăților transnaționale, scientizarea producției, extinderea rețelelor de diferite tipuri, creșterea operării cu noi concepte, *crează mari inegalități între producători pe de o parte, și între aceștia și grupuri de consumatori pe de altă parte*. Consumatorii trebuie să devină acei interlocutori activi pe piață, parteneri ai producătorilor și distribuitorilor confrunțați cu revoluția ce are loc în așezarea valorii consumatorilor. Rolul consumatorilor devine tot mai complex, comportamentul acestora afectează un număr crescând de organizații publice sau particulare, iar protecția consumatorilor, ca latură a protecției sociale, dobândește formele unei mișcări generale militând pentru respectarea și promovarea intereselor consumatorilor și a unor acțiuni speciale cu programe și obiective bine determinate în timp și spațiu. Consumatorii sunt însă protejați cu adevărat numai dacă operatorii economici existenți pe piață pot

dezvolta o concurență echilibrată și transparentă, fiind respectat principiul egalității șanselor. Concurența reprezintă practic fructul unei construcții juridice întrupate într-un dispozitiv juridic (care exprimă și măsoară gradul de încredere acordat de corpul social libertății de inițiativă a indivizilor). Din punctul de vedere al dreptului concurenței, consumatorii sunt tratați ca persoane apte să judece ceea ce este conform propriilor lor interese: ei nu sunt scutiți de ceea ce trebuie să învețe și nu sunt exonerati de erorile lor. Tocmai de aceea, o problemă deosebită pentru mediul concurențial o constituie ignoranța consumatorilor. Deoarece, chiar dacă există o piață concurențială, consumatorii pot să nu beneficieze de informație sau experiență pentru a face alegeri utile între concurenți. Ei nu pot beneficia atunci de avantajul acestei piețe concurențiale, ceea ce este o problemă în toate țările, mai ales în cazul celor aflate în tranziție, unde situația este mai rea din cauza mentalității consumatorilor. În asemenea cazuri, cea mai bună soluție este educarea consumatorilor, care trebuie să-și facă auzită vocea tot mai mult, urmărind cu consecvență un nivel ridicat de sănătate și securitate, precum și respectarea totală